

Γκουλάγκ... Ειδικό στρατόπεδο γύρω στα 1950...

Ήταν βράδυ. Η παράγκα είχε κλειδωθεί. Έξω ο άνεμος φύσαγε άγριος και το χιόνι είχε καλύψει τα παράθυρα. Μέσα η ατμόσφαιρα ήταν υγρή και αποπνικτική, ωστόσο ζεστή. Τα χαμηλωμένα φώτα δημιουργούσαν ένα μελαγχολικό μισοσκόταδο, πού έκανε πιο βαρύ το αίσθημα της μοναξιάς, πιο καταθλιπτικό το σκοτάδι της ψυχής.

Κάποιες μικροπαρέες συζητούσαν χαμηλόφωνα. Μερικοί παίζανε στο ντόμινο ή στα χαρτιά το αυριανό τους συσσίτιο. Και οι περισσότεροι προσπαθούσαν ν' αποκοιμηθούν, μάταια όμως, αφού δεν τους άφηναν μήτε των άλλων οι φωνές, μήτε οι δικοί τους λογισμοί. Λίγο πιο πέρα απ' το κρεβάτι του π. Αρσενίου, γύρω από έναν ξαπλωμένο κρατούμενο, μαζεύτηκαν πέντ' - έξι άτομα. Και σε λίγα λεπτά φούντωσε η λογομαχία. Το θέμα, βλέπετε, ήταν καυτό: οι κρατούμενοι και η κρατική εξουσία.

Μέσα σ' ένα τέταρτο της ώρας είχαν συγκεντρωθεί είκοσι άνθρωποι, ανάμεσά τους παλαιά στελέχη του Κόμματος, διανοούμενοι, επαγγελματίες, οπαδοί του Βλάσσωφ. Τα αίματα άναψαν. Ο στρατηγός Βλάσσωφ, ο «Κουϊσλινγκ της Ρωσίας», συνεργάστηκε στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με τους Γερμανούς, επικαλούμενος «τα δεινά του κομμουνισμού» και ιδιαίτερα τις τρομοκρατικές μεθόδους του Στάλιν.

- Γιατί μας φυλάκισαν; Χωρίς λόγο! Που είναι η δικαιοσύνη; Όλοι τους πρέπει να τουφεκιστούν!

Τα πρόσωπα ήταν εξαγριωμένα, τα νεύρα τεντωμένα, τα λόγια ανεξέλεγκτα. Μόνο τρεις - τέσσερεις πρώην κομματικοί - αδιόρθωτα ρομαντικοί ιδεολόγοι - προσπαθούσαν ν' αποδείξουν στους άλλους, ότι τα συνταρακτικά γεγονότα που ζούσαν, οφείλονταν σε ένα τραγικό λάθος· ότι αργά ή γρήγορα όλα θα τακτοποιούνταν ότι οι συλλήψεις και οι εκκαθαρίσεις οφείλονταν σε πλεκτάνες παρασιτικών στοιχείων, ότι ο Στάλιν δεν ήταν υπεύθυνος για όλ' αυτά, αλλά είχε εξαπατηθεί.

- Εξαπατηθεί; Μα έχουν φυλακίσει τη μισή Ρωσία! Εδώ έχουμε οργανωμένο σχέδιο εξαφανίσεως των ηγετικών στελεχών, διαμαρτυρήθηκε κάποιος.

- Ο Στάλιν τα ξέρει όλα! Με δικές του εντολές γίνονται! πρόσθεσε ένας άλλος.

Πιο οργισμένος απ' όλους ήταν ένας κρατούμενος που είχε καταδικαστεί για αντισοβιετική προπαγάνδα και απόπειρα δολοφονίας του Στάλιν. Το πρόσωπο του είχε παραμορφωθεί, η φωνή του έτρεμε, τα μάτια του γυάλιζαν. Οι οπαδοί του Βλάσσωφ, πάλι, έβριζαν και απειλούσαν και βρυχιόντουσαν σαν τα θηρία στο κλουβί.

- Να τα ξεκάνουμε, να τα κρεμάσουμε, να τ' αφανίσουμε τα καθάρματα του Κόμματος! ... Ένας απ' αυτούς πιάστηκε στα χέρια με τον πρώην γραμματέα μιας κομματικής επιτροπής του Λένινγκραντ, μαχητικό μπολσεβίκο από την επανάσταση του 1917, που είχε πέσει σε δυσμένεια και είχε καταλήξει στο Ειδικό.

- Προδότη! φώναζε ο μπολσεβίκος στο δοσίλογο. Έπρεπε να σε είχαν τουφεκίσει για τη συνεργασία σου με τους Γερμαναράδες, κι εσύ ακόμα ζεις!

- Τι να σου κάνω, δεν έπεσες στα χέρια μου! απαντούσε ο άλλος. Θα σε κρέμαγα! Θα σ' έλιωνα! Δεκάδες σαν κι εσένα ξεπάστρεψα, γι' αυτό μ' έστειλαν εδώ. Να όμως που κι εσύ, ενώ τόσα χρόνια τους έγλειφες, ψοφάς εδώ μαζί μου σαν προδότης!

-Εγώ προδότης; Εγώ ρε; Εγώ που στήριξα τη Σοβιετική εξουσία;..

-Τι "εγώ" κι "εγώ" μου κοπανάς; Είσαι ή δεν είσαι φυλακισμένος σαν προδότης; Αυτό έχει σημασία. Να τη χαίρεσαι, λοιπόν, την εξουσία σου! Μερικοί γελούσαν, μα ή ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη.

- Γκρεμίσατε τις εκκλησιές! Ποδοπατήσατε την πίστη! πέταξε κάποιος στον μπολσεβίκο. Τότε ένας άλλος από τους συγκεντρωμένους, βλέποντας τον π. Αρσένιο να κάθεται στο κρεβάτι του, φώναξε;

- Ε, Πέτρε Αντρέγιεβιτς! Πες μας τη γνώμη σου για τη σχέση εξουσίας και Εκκλησίας. Ο π. Αρσένιος δεν αποκρίθηκε. Πετάχτηκαν όμως δύο παλληκαράδες από την παρέα και τον έφεραν σχεδόν σηκωτό ανάμεσα στους άλλους.

Ο μπολσεβίκος αμέσως σώπασε. Είχε φιλικές σχέσεις με τον π. Αρσένιο και ήξερε τι είχε τραβήξει στις φυλακές και τα στρατόπεδα. Όλοι περίμεναν πως ο παππούλης θα ήταν καταπέλτης για τη σοβιετική εξουσία· όλοι, και πρώτος ο Ζιλόφσκυ. Ο Αρκάδιος Συμέωνοβιτς Ζιλόφσκυ στο παρελθόν ήταν δημοσιογράφος, στη συνέχεια ανέλαβε τη διοίκηση μονάδας του Κόκκινου στρατού, και τέλος αναδείχθηκε σε ηγετικό στέλεχος του στρατού των δοσιλόγων. Άνθρωπος σκληρός αλλά και ικανός, ασκούσε μεγάλη επιρροή σ' όλους τους κρατούμενους οπαδούς του Βλάσσωφ. Αυτοί αποτελούσαν ξεχωριστή ομάδα μέσα στο στρατόπεδο, που δεν είχε σχέσεις με καμιά άλλη. Τίποτα και κανένα δεν φοβόντουσαν. Το τέλος τους το γνώριζαν. Φανατικοί αντικομμουνιστές, είχαν αποφασίσει να πεθάνουν για την ιδεολογία τους.

- Έλα, παππούλη, βγάλ' τα όλα στη φόρα!

Μετά από μικρή σιωπή, ο π. Αρσένιος είπε ήρεμα:

- Πολύ έντονη αντίθεση έχει δημιουργηθεί ανάμεσα σας. Έντονη και μισάδελφη. Είναι δύσκολη, βαριά, αφόρητη η ζωή μέσα στο στρατόπεδο. Γνωρίζουμε που θα καταλήξουμε. Γι' αυτό έχουμε γίνει τόσο σκληροί. Όλα μπορούμε, αν θέλουμε, να τα εξηγήσουμε και να τα δικαιολογήσουμε. Σε καμιά περίπτωση δεν έχουμε το δικαίωμα να κακοποιούμε και να σφάζουμε.

Σας άκουσα να κατηγορείτε την εξουσία, το σύστημα, τους ανθρώπους. Κι εμένα με κουβαλήσατε εδώ μόνο και μόνο για να βρείτε ένα σύμμαχο, πού θα σας βοηθήσει να ενοχοποιήσετε την άλλη πλευρά. Λέτε, λοιπόν, πως ο κομμουνισμός γκρέμισε εκκλησίες, φυλάκισε πιστούς, πολέμησε την Εκκλησία. Ναι, έτσι είναι. **Ας εξετάσουμε όμως τα πράγματα συνολικότερα και βαθύτερα.** Ας ανατρέξουμε σε όσα προηγήθηκαν. Πολύ πρωτύτερα **ο λαός μας είχε χάσει την πίστη του, είχε περιφρονήσει την παράδοσή του, είχε λησμονήσει την ιστορία του, είχε αρνηθεί τα ιερά και τα όσιά του.** Ποιος φταίει γι' αυτό; Η τωρινή εξουσία; Εμείς φταίμε! Και τώρα θερίζουμε ότι σπείραμε...

Ας θυμηθούμε, τι παράδειγμα έδιναν στο λαό οι διανοούμενοι, οι ευγενείς, οι έμποροι, οι δημόσιοι υπάλληλοι, και προπαντός, **τι παράδειγμα δίναμε εμείς, οι κληρικοί. Ήμασταν οι χειρότεροι απ' όλους!** Γι' αυτό και των παπάδων τα παιδιά, βλέποντας μέσα στις οικογένειες τους την ανηθικότητα και τη φιλοχρηματία, γίνονταν οι πιο φανατικοί άθεοι, οι πιο μαχητικοί επαναστάτες. **Πολύ πριν από την επανάσταση του 1917 ο κλήρος είχε χάσει κάθε δυνατότητα καθοδηγήσεως του λαού.** Είχε γίνει - αλλοίμονο! - μια κάστα επαγγελματιών, οπού βασίλευαν η απιστία και η διαφθορά. Από το πλήθος των μοναστηριών της πατρίδας μας, μόνο πέντ' έξι ήταν φωτεινοί φάροι του Χριστιανισμού και του πνεύματος: το Βάλαμο, η Όπτινα με τους μεγάλους σάρτσι, το Ντιβέγιεβο, το Σάρωφ και ίσως ένα - δύο ακόμα. Στα υπόλοιπα όχι μόνο την πίστη και την αρετή δεν συναντούσε κανείς, αλλά και σκανδαλιζόταν από το κοσμικό φρόνημα και την ανόητη επιδεικτικότητα.

Τι μπορούσε να πάρει ο λαός από τέτοιους ρασοφόρους, από τέτοιους δήθεν εκπροσώπους του Θεού; Εμείς τον σπρώξαμε στην επανάσταση, γιατί δεν του δώσαμε το καλό παράδειγμα. Δεν του εμπνεύσαμε την πίστη, την αγάπη, την υπομονή, την ταπείνωση. Μην τα ξεχνάτε όλ' αυτά, μην τα ξεχνάτε! Γι' αυτό μας εγκατέλειψε τόσο εύκολα ο λαός. Γι' αυτό αρνήθηκε μαζί μ' εμάς και το Θεό. Γι' αυτό γκρέμισε τις εκκλησιές.

Δεν μπορώ, λοιπόν, να κατηγορήσω την εξουσία, το σημερινό καθεστώς. Γιατί οι σπόροι της αθείας έπεσαν τότε στο έδαφος πού εμείς οι ίδιοι είχαμε προετοιμάσει με τα λάθη μας και τον ξεπεσμό μας. Αυτή ήταν η αιτία και η αρχή του κακού. Όλα όσα ακολούθησαν, ακόμα και τούτο το στρατόπεδο και το μαρτύριο μας και οι άσκοπες θυσίες τόσων αθώων ανθρώπων, δεν είναι παρά οι αναπόφευκτες συνέπειες. Φοβερά, βέβαια, όσα συμβαίνουν, αλλά, σαν πατριώτης και ιερέας, πρέπει να πω και σ' εσάς ότι έλεγα πάντα στα πνευματικά

μου παιδιά: Την πατρίδα μας, σ' όποια κατάσταση κι αν βρίσκεται, πρέπει να την αγαπάμε, να την υποστηρίζουμε, να την υπερασπιζόμαστε. Τα σημερινά δεινά θα περάσουν. Όλα κάποτε θα διορθωθούν...

-Χαριτωμένος είσαι, παππούλη, σφύριξε με σφιγμένα δόντια ο Ζιτλόφσκυ. Λυντσάρισμα σου χρειάζεται γι' αυτό το σιχαμερό κήρυγμα! Μας κάνεις τον άγιο, μα τώρα έδειξες πώς είσαι ένας άθλιος προπαγανδιστής. Για το Ειδικό δουλεύεις!

Δυο χεροδύναμοι άρπαξαν αμέσως τον π. Αρσένιο και τον απομάκρυναν βίαια από την ομήγυρη. Ο καβγάς κράτησε λίγο ακόμα, σιγά - σιγά όμως η παρέα άρχισε να διαλύεται. Η ώρα ήταν περασμένη κι έπρεπε όλοι να ξεκουραστούν.

Από την άλλη μέρα κιόλας μερικοί σκληροπυρηνικοί της ομάδας του Ζιτλόφσκυ άρχισαν να παρακολουθούν και να ταλαιπωρούν τον π. Αρσένιο. Δυο φορές τον ξεμονάχιασαν και τον ξυλοκόπησαν. Μια νύχτα έχυσαν ούρα πάνω στο κρεβάτι του. Πολλές φορές του άρπαξαν το φαγητό και τον άφησαν νηστικό.

Μετά απ' αυτά τα περιστατικά οι φίλοι του αποφάσισαν να τον προστατέψουν. Πώς όμως;... Κάποιο βράδυ ένας άνθρωπος του Ζιτλόφσκυ, ο Ζόρα Γρηγορένκο από το Κίεβο, πλησίασε τον π. Αρσένιο.

- Έλα, παπά! Σε θέλει ο αρχηγός.

Ο παππούλης τον ακολούθησε χωρίς αντίρρηση.

Ο Ζιτλόφσκυ ήταν ξαπλωμένος νωχελικά στο κρεβάτι του και μιλούσε στους συντρόφους του, που τον περιτριγύριζαν.

- Με ποιους είσαι, παπά; ρώτησε τον π. Αρσένιο. Μ' εμάς ή με τους μπολσεβίκους είσαι, ψυχή πουλημένη; Δουλεύεις για το Ειδικό Τμήμα, ε; Εξομολογείς τ' αδέρφια μας και μετά τα καρφώνεις σ' αυτούς τους... Θα σε περιποιηθούμε! Θα σε ξεκάνουμε, για να παραδειγματιστούν οι όμοιοί σου. Έλα, Ζόρα! Ανάλαβε τον! Πρώτα, όμως, άφησέ τον ν' απολογηθεί.

Ο Ζόρα Γρηγορένκο ήταν αντιπαθητικός σε όλους. Γεροδεμένος, πλατύσωμος, κοντόλαιμος, με το πρόσωπο παραμορφωμένο από κάποιο παλαιό τραύμα, προξενούσε ένα αίσθημα αποστροφής. Σύμφωνα με κάποιες φήμες, οι Γερμανοί τον χρησιμοποιούσαν σαν εκτελεστή των πατριωτών που καταδίκάζαν σε θάνατο.

Ο π. Αρσένιος κοίταξε ατάραχα τον Ζιτλόφσκυ.

- Η ζωή των ανθρώπων δεν είναι στα χέρια σας, είπε με σταθερή φωνή, αλλά στα χέρια του Θεού. Μ' εσάς, πάντως, δεν συμμαχώ!

Κάθησε σ' ένα κρεβάτι απέναντι από τον Ζιτλόφσκυ.

-Μη με απειλείτε, συνέχισε. Δεν φοβάμαι! Δεν περνάνε σ' εμένα μήτε οι απειλές μήτε οι αγριάδες μήτε οι ξυλοδαρμοί. Ο Κύριος έχει καθορίσει με ακρίβεια τόσο το μήκος του επίγειου δρόμου όσο και το μέτρο των βασάνων κάθε ανθρώπου. Αν λοιπόν ο δικός μου δρόμος διακοπεί εδώ και τώρα, αυτό θα είναι το θέλημα του Θεού. Και το θέλημα του Θεού δεν μπορεί κανένας να το αλλάξει, ούτ' εσείς ούτ' εγώ. Εκείνο όμως που έχει σημασία, εκείνο πού πρέπει να μας φοβίζει όλους, είναι ότι θα σταθούμε μπροστά στο κριτήριο Του και θα λάβουμε την ανταπόδοση των πράξεών μας... Εγώ πιστεύω στο Θεό και ύστερα στον άνθρωπο. Πιστεύω και θα πιστεύω ως την τελευταία μου πνοή. Εσείς σε τι πιστεύετε; Που είναι ο Θεός σας; Λέτε ότι θέλετε να προστατέψετε τους αδικημένους και τους καταπιεσμένους. Ωστόσο δεν κάνατε παρά αρπαγές, λεηλασίες, σφαγές, φόνους. Ρίξτε μια ματιά στα χέρια σας. Είναι αιματοβαμμένα!...

Ο Ζιτλόφσκυ σήκωσε αμήχανα τα χέρια του και τα κοίταξε με μάτια γουρλωμένα. Ύστερα κάρφωσε το αγριεμένο βλέμμα του στον π. Αρσένιο.

- Πολλά λες! ούρλιαξε, καθώς τα χέρια του έπεφταν βαριά πάνω στα γόνατα.

- Αρκάδιε Συμεώνοβιτς! ακούστηκε από τα πάνω κρεβάτια η φωνή του Γρηγορένκο. Ο παπαδάκος πήρε φόρα. Έχει έμπνευση. Λες να μας κάνει καμιά διάλεξη;

- Σκάσε, Γρηγορένκο! τον έκοψε ο Ζιτλόφσκυ. Άσ' τον να τα πει προτού ψοφήσει. Οι παπάδες είναι σαν τους σοβιετικούς συνδικαλιστές, μια ζωή γλωσσοκοπάνε!

Ο π. Αρσένιος συνέχισε, αγνοώντας τα ειρωνικά σχόλια.

- Λέτε ότι πιστεύετε, αλλά σε τι; Βασανίσατε και σκοτώσατε τόσους ανθρώπους. Ποιος σας έδωσε αυτό το δικαίωμα; Αναγνωρίζετε τον Ντοστογιέφσκυ σαν μεγάλο συγγραφέα, παραδέχεστε ότι εκφράζει την ψυχή του ρωσικού λαού. Για θυμηθείτε, λοιπόν, τι περίπου λέει ο Ντοστογιέφσκυ με το στόμα του ετοιμοθάνατου στάρετς Ζωσιμά, στους «Αδελφούς Καραμάζωφ»: «Να μη μισείτε τους άθεους, τους κήρυκες του κακού, τους υλιστές, γιατί ανάμεσα τους υπάρχουν και πολλοί καλοί, προπαντός στην εποχή μας. Ν' αγαπάτε το λαό του Θεού... Να πιστεύετε και να κρατάτε ψηλά τη σημαία». Η δική σας ζωή, όμως, είναι γεμάτη από πράξεις μίσους και κακίας. Έχετε ακόμα χρόνο να σκεφθείτε, να προβληματισθείτε και να διορθωθείτε.

Ο π. Αρσένιος σηκώθηκε και έκανε να φύγει για το κρεβάτι του, μα την ίδια στιγμή ο Γρηγορένκο, μ' ένα σάλτο, έπεσε πάνω του και τον έπιασε από το λαιμό. Θα τον έπνιγε, ναι!

Τότε, μέσα στο μισοσκόταδο, εμφανίστηκε η θεόρατη και ρωμαλέα σιλουέτα του Ναύτη. Τον έλεγαν έτσι, γιατί ήταν πράγματι ναύτης από την Οδησσό, που είχε καταδικαστεί σε δεκαπενταετή κάθειρξη για πολιτικούς λόγους. Πάντα ξέγνοιαστος, πρόσχαρος και καλοσυνάτος, είχε αποκτήσει τη συμπάθεια όλων. Στο στρατόπεδο, παρά τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης, είχε παράδοξα διατηρήσει την υγεία και τη δύναμή του. Με μερικές δυνατές σπρωξιές ο Ναύτης πέρασε μέσ' από τους συγκεντρωμένους οπαδούς του Ζιτλόφσκυ, άρπαξε τον Γρηγορένκο, τον σήκωσε ψηλά σαν σακί και τον πέταξε πάνω στους συντρόφους του.

- Ξέχασες, μικρέ, ότι εδώ είναι Στρατόπεδο Ειδικού Καθεστώτος και όχι αστυνομικό τμήμα των Γερμανών, του είπε με τη χαρακτηριστική προφορά της Οδησσού.

Ύστερα στράφηκε στον Ζιτλόφσκυ.

-Φρόντισε να περιμαζέψεις τους γερμανόδουλους φίλους σου, αλλιώς θα σας σφάξουμε όλους. Ακούς; Όλους!..

Ο Ζιτλόφσκυ και οι σύντροφοί του τα χρειάστηκαν, γιατί στο μεταξύ είχαν πλησιάσει και άλλοι κρατούμενοι με άγριες διαθέσεις.

- Όσο για σένα, Γρηγορένκο, μην ξαναπλώσεις χέρι στον Πέτρο Αντρέγιεβιτς, γιατί χάθηκε! θα σε τσακίσω! Θα σε κάνω κεφτέ!... Πάμε να φύγουμε Πέτρε Αντρέγιεβιτς, γιατί τους δίνουμε στα νεύρα. Σας εκφράζω την εκτίμηση μου, και εύχομαι να ξανασυναντηθούμε κάτω από καλύτερες συνθήκες.

Σε τρεις εβδομάδες ο Ζόρα Γρηγορένκο μεταφέρθηκε σε άλλη παράγκα. Ο Ζιτλόφσκυ ησύχασε και μαλάκωσε, οι αψιμαχίες όμως ποτέ δεν σταμάτησαν μέσα στο θάλαμο...

Το κείμενο είναι από τις σελ. 127-136 του βιβλίου έκδοσης Παρακλήτου 1998, με τίτλο «**Ο πατήρ Αρσένιος**» (κατάδικος **ΖΕΚ-18376**, το νούμερο που είχε στο στρατόπεδο **ο στάρετς Αρσένιος** ή Πέτρος Αντρέγιεβιτς. Γέννηση: Μόσχα 1894. Κοίμηση: Ροστώφ Βελίκι 1975. 3 φορές εξορίστηκε. Την 3^η φορά από το 1939 ως το 1958. Πέθανε, αλλά επανήλθε στη ζωή με εντολή της Παναγίας, για να βοηθάει τους συγκρατούμενους του).